

SAMANTA SCHWEBLIN

**"ARRAROA DEN GUZTIAREN GAINEAN
DAUKAT JARRITA ARRETA"**

Testua: Eider Rodriguez

Argazki saioa egiteko hitzordua Donostiako hotel batean egin dugu. Hegaldia atzerapenarekin heldu da baina Samanta Schweblin (Buenos Aires, 1978) ez dago larriturik ordu erdiko berantarekin iritsi arren. Logelara igo da eta azal berriturik jaitsi da ordu laurden geroago. Aurretik egun luzea daukagun arren, poltsarik gabe jaitsi da, eskuak patriketan. Idazten dituen errelatoen antzera bere aurpegiak esaten duena baino gehiago kontatzen du: begiratzen diotak ez du aski ikusten duenarekin eta osatzera joko du, gehiagoren bila hasiko da Schweblinen ahotsaren tolesduretan, ilajea lotzeko maneran, begi marroi handien mugimendu bizian. Konturatzeko harrapatuta dago, ezin begiratzeari utzi. Fisikoki Berlinen bizi den arren Argentinan dago Schweblin-en jokaleku bital eta narratiboa. Bihotz-zabal eta xehe-xehe erantzun ditu gure galderak.

Egia al da literaturarekiko zaletasuna aitonarengandik jaso zenuela?

Aitona familiarengandik urrunduta zegoen, ez zen inoiz agertzen, eta nik 7-8 urte bete nituenean amari deitu zion, eta esan zion "Samantarekin pasa nahi dut asteburua". Gogoan dut nire aitona zen gizon hark italiar itxurako sandalia irekiak zeramatzala, azpitik galtzerdi gorriak, eta "ene, hau lotsa!", pentsatu nuela. Eskutik heldu eta etxetik aldendu bezain pronto esan zidan: "Gauza bat argitu nahi dizut. Hau ez da aitonarekin egingo duzun paseotxo bat. Hau artista entrenamendu bat da". Gizon haren agerpenarekin hiri erdigunera bakarrik joaten ikasi nuen, bakarrik bidaiatzearen hastapenak izan ziren. Gauza asko gertatu ziren aitona erorerrarekin. Berak akuaforte eta grabatu tailerra zuen San Telmo auzoan, eta nik tailerra lanerako prestatzen laguntzen nion... Bitartean, berak, Alfonsina Storni irakurtzen zidan, Julio Cortazarren liburuak oparitzen zizkidan, hiritik paseatzera eramaten ninduen, eta, finean, artistaren entrenamendua zen hartan trebatzen ninduen: txartela ordaindu gabe bidaiatu, jateketan ez jan (etxetik jatekoren batekin irten eta plazan jan)... Berak artistaren ikuspegi erromantikoa zuen: sufritu egin behar duela, gutxi jan eta asko bidaiatu. Zoragarria izan zen. Uste dut nire trebakuntzan arrasto handia utzi zuela.

Irakurri dut zure aitona tailer parean Lito Vitalek entseatzeko zuela...

Bai, hala da. Garai hartan artistaz betea zegoen auzoa. Lito Vitalek larunbatero eta igandero entseatzeko zuela leihotutako zabalik... Nik uste garai hartako leziarik garrantzitsuena seriotasun eta konpromiso handiz artea egiten zen jende helduz inguratuta egotea izan zela. Ebakuntza gela batean geundela zirudien, hogeita lagun erabateko isiltasunean lanari emanda... ez zen zortzi urterekin arteari buruz izaten den plastilinari loturiko ikuspegia!

Duela hiru urte bizi zara Berlinen eta literatura tailerrak gidatzen dituzu, espainolez.

Gobernu alemaniarrek emandako beka eder batekin iritsi nintzen Berlinera. Beka hau ematen duen instituzioaren bulego batean afixa bat dago Witold Gombrowiczen aipu honekin: "Beka honek bizitza izorratu zidan". Eta hala da. Urtebetez soldata ematen dizute idatz dezazun, eta trukean ez duzu haien zati ezer idatzi edo ekoiztu behar. Idazten dugunean xaloki pentsatu ohi dugu: "Astean bi ordu baino ez ditut idazteko, gehiago baneuzka...", baina gezurra da. Ni ohartu nintzen sormenerako energia kopuru jakin bat dudala egun bakoitzeko, eta behin agortuta, alferrik da. Zerbait gehiago egin nezakeela bururatu zitzaidan orduan. Urteak ziren Buenos Airesen literatura tailerrak gidatzen nituela, Argentinan ohikoa da, eta ni neu bertan ikasitakoa naiz. Baina ez nuen sekula pentsatu Berlinen literatur tailerretatik bizi ninteenik.

Beraz literaturatik bizi zara?

Bai, jakina. Berlingo Cervantesen eta neure etxean ematen ditut tailerrak. Nahikoa saio eleberrak izan ohi dira: mahai berean kolonbiar bat, mexikar bat, espainol bat, argentinarr bat... egoten dira eserita.

Eta zer moduzkoa da Alemanian bizitzea espainolez idazten duen batentzat?

Oso ona, Berlinen nagoenetik nire mundua ikaragarri murriztu baita. Oso gutxi egiten dut alemanez, lagun alemaniar gutxi ditut, Berlinen mugitzen naizen mundua artisten mundua da batez ere, baina haietarik kasik inork ez du idazten, beraz espainolez idaztea nire asmakizuna dela dirudi han. Lehen zena baino intimoagoa da orain, hain intimoa da non kontatzeko eta komunikatzeko gogoia oraindik eta gehiago hazi baita, oso emankor izatera bultzatzen nauen kontraenergia moduko bat

bilakatu da. Ez dago Buenos Airesen zegoen mundu literario oparoa. Faltan hartzen dut baina era berean on egiten dit ez egoteak, idazle izaerak badu eta arrotasunetik zerbait.

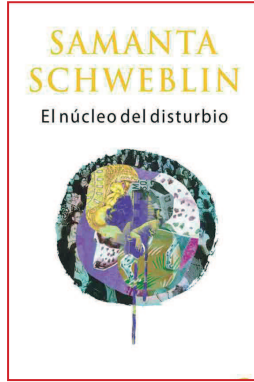
Nolako da zure egun bat? Zein da jarraitzen duzun errutina? Diziplinatua, kaotikoa ala aldizkakoa zara?

Garai batzuetan diziplinatua naiz. Gustatzen zait diziplina, baina segituan aspertzen naiz, nahiz eta ez diodan nire buruari kaosean erortzen uzten, aspertzen naizenean diziplina modu berri bat asmatzen baitut. Beraz bi-hiru hilabete irauten duten errutinak dauzkat. Iberoamerikanara idaztera joatea atsegin dut, handik 30 kuadrara bizi naiz, Europako liburutegirik handienetakoa da, eta bertan Argentinan lortuko ez nituzkeen Argentinako liburuak lortzen ditut. Goizetan han idaztea gustuko dut. Gertatzen zaidana da mundu errealekin harremanetan

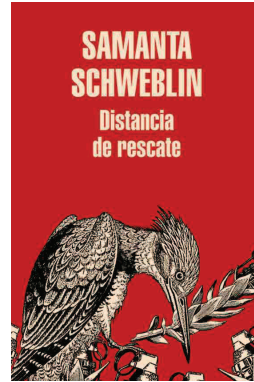

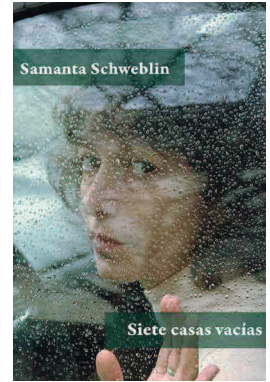
“Pájaros en la boca”
SAMANTA Schweblin
Emecé, 2010

“El núcleo del disturbio”
SAMANTA Schweblin
Booket, 2011

“Distancia de rescate”
SAMANTA Schweblin
Random House, 2015

“Siete casas vacías”
SAMANTA Schweblin
Páginas de espuma, 2015

sartu orduko, autoa berriro hondatu zaiola dioen amaren mail batekin, adibidez, edo telefono dei batekin, mundu narratiboak indarra galtzen duela. Beraz nahaspila hori gertatu aurretik idaztea ezinbestekoa zait, ideiak oraindik guztiz osatu gabe daudenean, horretarako oso goiz jai- kitzen naiz eta posible bada oraindik guztiz esnatu gabe nagoela hasten naiz idazten, informazio zurrunbiloa etorri aurretik.

Pintura ere maite duzula entzun dut, izan ere lizentziatu zinenean di- seinu estudio bat sortu zenuen, eta esku hartze handia izan ohi duzu zure liburuen azaletan.

Ez dut margotzen, baina bai, formazioari dagokionez, Irudia eta soinua ikasi dut eta hala diseinuari irakasgaiak ere banituen. 2001. ean lizentziatu nintzen, Argentinako azken krisi handian, Argentinako sei zinema ekoiztetzetatik bost behea jota zeudenean, beraz ez nuen lana bilatzeko lanik hartu. Garai hartan neska bat ezagutu nuen, oso ona zen programazio kontuetan, eta berak bazekien zer egin bilaketa batean web orrialde jakin bat lehenengo postuan ager zedin. Esan zidan: “Etor zaitez nire etxera bihar eta erakutsiko dizut nola egin, eta ondoren enpresa bat sortu!”. Erokeria zen, ordenagailurik ere ez neukan orduan, pentsa! Baina ez nuen lanik, karrera bukatu berritan nengoen eta kasu egin nion, bere etxera joan nintzen eta web orrialde bat lehenengo postuan ager zedin egin beharreko hamar gauzak zein ziren esan zidan. Oharrak hartu nituen eta esan nion: “Baina nik hau badakit, hau interneten dago!”. Eta berak erantzun zidan: “Bai, badakit interneten dagoela baina ehungarren postuan azaltzearen eta lehenengo postuan azaltzearen artean dagoen aldea gauzak ongi egitearen eta perfektu egitearen artean dagoen alde bera da. Hamar puntu horiei kasu egin, zehatz-meatz, eta ongi joango zaizu”. Eta bai, ongi atera zitzaidan: Argentinako gobernuarentzat egin nuen lan, atzerrirako, lau enplegatuta izan nituen, guztia nire etxeko egongelatik irten gabe. Hain juxtu enpresa ongiegi joateagatik egiten nuen lan egunean hamaika orduz. 2008an nire lehenengo beka eman zidaten, Mexikon, eta erabaki bat hartu be- har izan nuen, enpresa ixtearena.

Benetan harrigarria da, eta generoa gutxietsi gabe, ipuinak baino idatzi ez dituen norbait hain urruti iritsi izana. Hamabost hizkuntzatan irakur zaitzakegu, kritika ezin hobekak lortu dituzu, bekak... Hain- besteko arrakastak ez al dizu beldurrik ematen?

Aurreiritziak daude horren inguruan: gogoan dut idazten hasi orduko

nobela noiz idatzi behar nuen hasi zitzaizkidala galdezka, ipuinak idaz- tea entrenamendu gisako bat balitz bezala, nahiz eta bi mundu zeharo ezberdin izan. Uste dut ipuingile izateak arlo askotan lagundu didala: ipuin jaialdi bat dagoen bakoitzean gonbidatu egiten naute, adibidez, edota, kazetariei dagokienez, agian ez dute 800 orrialdeko liburu bat irakurtzeko astirik baina ipuin liburu batekin ezberdina da, ipuin bat ira- kurtzen dute, eta gustatuz gero, hurrena eta hurrena, eta elkarriketara beste grina batekin heltzen dira. Edota antologiatan sartzeko, adibidez, antologiek ez diote nobelagileari mesede egiten, ipuingile batentzat ordea aurkezpen gutun bikaina dira.

Baina nobela idazteko presioa sentitu duzu.

Bai, bai.

Zure estiloari buruz galdetu nahi nizun. Nahiz eta zu oso zalea ez izan izenondo ugari aurki daitezke zure obra deskribatzerako orduan: artetegarria, arraroa, eraginkorra, neurritsua, ezohikoa, onirikoa, larria... Zein litzateke zure autodefinizioa?

Agian nire irakurgaien bidez azal nezake: nik bi maitemin izan nituen, lehenengo Latinoamerikako literaturarekin maitemindu nintzen, bere iluntasunagatik, nahasmenagatik, hain kargatua beti, hain sakona, oso bizia zen zerbait zuen Latinoamerikako literaturak niretzat; eta ondoren Ipar Amerikako literaturak itsutu ninduen, uste dut honekin ikasi nuela idazten, zeina aurrekoaren kontrakoa baita: kontrolatzailea, perfekzio- nista, hizkuntzaren neurri eta zehaztasun ikaragarria dauka... Bi mundu horien erdibidean nago ni: arraroaren, magikoaren, ilunaren, azaldu ezin denaren mundu hori interesatzen zait, baina nire narratzeko manera oso iparramerikarra da, guztia alde aurretik pentsatua egotea gusta- tzen zait, bai idazten dudanean eta baita irakurtzen dudanean ere, ez dagoela soberako hitzik sentitzea.

Non aurkitu ohi duzu zure kontakizunen ernamuina? Solasaldi, oroi- tzapen, irudietan...?

Horietan guztietan aurki daitezke. Esan ohi dute idazleok oso distraituak garela, baina nik ez dut uste hori hala denik, baizik eta idazten dugunok arreta oso sakabanatuta izan ohi dugula, eta edozein unetan geure buru- ari esan diezaiokegu: “Hau ez litzateke txarra izango errelato baterako”. Adibidez “Mis padres y mis hijos” ipuina aleman ariketa bat egiten ari nintzela otu zitzaidan. Ariketak honela zioen: “Non daude zure gurasoen jantziak?”. Zoragarria da! Ariketa hau asmatu duena jenio bat da! Lau

"Idazten dudanean planifikatu egiten dut istorioaren zein zati geldituko da paperean soilik eta zein zati eraikiko da irakurlearen buruan."

pertsonaia dituzu galdera ere baden esaldi bakarrean! Tipo ho-rrek ez luke alemana ikasteko testu liburua egiten aritu behar. Arraroa den guztiaren gainean daukat jarrita arreta. Zerbait ez denean ongi ixten, istorio bat aurki dezakezun seinale.

Badago zure obran errepikatzen den gai bat, ebatzi gabeko amatasunarena dei genezakeena. "Conserva" ipuinean, adibidez, emakumezko bat ernari gelditu izanaz damutzen da eta alderantzizko prozesu bati ekiten dio ernaldutako obulua okaztatu arte. Edo nire errelato kuttunetako bat, "En la estepa": seme-alabak izan nahi dituen bikotea gauez mendiko arropaz eta eskopetez hornitu eta basora irteten da ez dakigu zeren bila. *Distancia de rescate* izenburuak berak ere aipamen egiten dio ama batek haurrarekiko mantendu beharreko distantziari. Gai honi buruz zerbait gehiago esaterik bai?

Oso nirea den zerbaitekin lotzen dela esango nuke. 37 urte ditut eta emakumezkoek adin honetan erabaki behar dute ama izan nahi duten ala ez, eta ni amatasunaren kontuak ez nau gehiegi betetzen, nahiz eta asko pentsatzen dudan honen inguruan, liluragarria zaidan gaia baita. Izan ere, gizakiaren bizitzan genero fantastikoarekin lotura zuzena duen instantziarik badago hori amatasunarena da, beste gizaki bat norberaren gorputz barrutik irtetea! Eta ez bakarrik amatasunarena, 37 urte dira alaba naizela, eta hor badago oso interesgarria den hari bat, guraso eta seme-alaben artekoa. Nire belaunaldian gai honen inguruko eleberririk eta saiakera ugari dago, gainera. Lina Meruane txiletarrak adibidez oso ona den liburua dauka, "Contra los hijos" du izenburu.

Zure beste lorpen handienetako bat da zure errelatoek duten erritmoa, tentsioa eta kadentzia... Erritmorako edota musikarako dohain bereziren bat duzu?

Badakizu?, nik ez dut erritmoarekin lotzen. Badu Carverrek honela hasten den narrazio bat: "Eskurik gabeko gizon batek atea jo zidan, nire etxearen argazki bat saltzeko". Sekulakoa da! Zein da gizonezko hori? Zergatik jo dit atea? Nola jo dit atea eskurik ez badu? Zergatik atera du nire etxearen argazkia? Zergatik saldu nahi dit? Zer ari nintzen egiten berak argazkia ateratzen zuen bitartean? Argazkian agertuko naiz edo etxea soilik agertuko da? Hau guztia zehaztasun handiz dago idatzia irakurlearen buruan, horregatik pizten du interesa edo barregura, horregatik harrapatzen gaitu, horregatik behar dugu esaldi horretan esku hartu. Idazten dudanean planifikatu egiten dut istorioaren zein zati geldituko da paperean soilik eta zein zati eraikiko da irakurlearen buruan. Eta horrek denbora eskatzen du, tentsioa sortzen duen bi parteren arteko jolasa da, eta ez naiz thriller baten tentsioaz ari baizik eta

irakurtzeari ezin uzteak sortzen duen tentsioaz. Hori da niri gustatzen zaidana. Liburutegi batean liburu bat zabaldu eta ezin askatu duzunean. Eskola iparramerikarrak asko daki honi buruz.

***Distancia de rescate*-n amatasunaren gaiaz gain glifosato izeneko pestizidaren gaia dago...**

Bai, Monsantoen produktu beldurgarri bat da, argentinarrak haserretuta gauzkan produktu bat, soja soroak fumigatzeko erabiltzen dutena eta jendea akabatzen ari dena. Glifosatoarekin kontaktu zuzena izanez gero 48 ordutan hilda zaude, edo ez, nork artatzen zaituen. Baina glifosatoa erabiltzen den landa eremuko mediku askok enpresa hauentzat egiten dute lan, eta hala, ez dute jakinarazten glifosatoak minbizia eragiten duela, haurdunaldien %80 berezko abortuan amaitzen dela... Beraz jendeak ezin du defendatu ezin baitu gertatzen ari dena datuekin frogatu. Hortaz, liburu honetan badira literatura fantastikoarekin lotzen diren arren gaur egun Argentinako landa eremuan gertatzen ari diren gauzak, Argentinako 1200 biztanleko herri batean malformazioak dituzten 160 gaztetxotik gora daude, adibidez.

Liburu honekin soziala edo politikoa denerantz lerratu zarela esango zenuke? Monsantoen jokabidea salatu nahi zenuen edo literaturaren mesedetan erabili duzun gaia da?

Hiritar gisa salaketa egin nahi nuen, baina gezurra litzateke esatea idazle gisa nobela hau gai honi tiraka hasi nuenik, nire asmoa Amanda-ren eta Ninaren istorioa kontatzea zen, erreskate distantziarena... eta gero ohartu nintzen glifosatoa istorioaren hari eroalea izan zitekeela. Aipatzen duzun dilema hori izan nuen, bai, are liburuaren lehen beretsiotako batean Monsanto eta glifosatoaz hitz egiten nuen, baina gero ohartu nintzen liburuak ez zuela halakorik behar, nahiz eta nik hura kontatzeko beharra nuen... Eta hala, Monsanto eta glifosatoa liburutik atera nituen eta kontrazalean aipatu nituen, elkarrizketetan... liburu inguratzen duen horretan. Literaturak ezin du politikoa izan, ezin du bigarren asmorik eduki. Liburu batek istorio bat kontatu behar du eta beste guztia soberan dauka.

Hiru liburu gomendatzeko eskatu nahi dizut: klasiko bat, garaikide bat eta gomendatzea pudorea eman dezakeen bat.

Klasikoa *Crimen y castigo* (Krimena eta zigorra); garaikidea, Jesse Ball-en *Toque de queda* (Etxeratze-agindua) eta izendaezinari dagokionez guztiontzat izendaezin izan daitekeen bat aipatuko dut: Argentinan behintzat denek ukatzen dute Stephen King baina bere *Mientras escribo* (Idazten dudana bitartean) saiakera idazle guztien liburutegietan dago; erdi ezkutu, idazle askoren liburutegietan ikusi dut!